

Brda

Legenda

- - Wieś
- - Przenoska kajaka
- - Pole biwakowe
- - Miasto
- - Most
- - Szlak kajakowy

Opis szlaku

Długość rzeki (km)	233
Długość szlaku (km)	207,8
Stopień rozwinięcia	1,86
Średni spadek (cm/km)	57
Dorzecze (km²)	4718

Brda, zaliczana do najpiękniejszych szlaków wodnych w Polsce, jest lewym dopływem Wisły. Jej długość wynosi 238 km, zaś na dorzecze, którego powierzchnia liczy 4817 km², składają się 43 bezpośrednie dopływy oraz liczne jeziora. Wypływa z Jeziora Smołowego położonego w środkowej części Pojezierza Bytowskiego w odległości kilku kilometrów na wschód od Miastka. Po przepłynięciu przez 5 kolejnych jezior płynie na południe wąską doliną, pośród mieszanych lasów i wpada do jeziora Szczytno na północnych krańcach Pojezierza Krajeńskiego. W środkowym odcinku Brda płynie początkowo ku wschodowi poprzez ciąg pięknych rynnowych jezior Równiny Charzykowskiej, a następnie przez Bory Tucholskie; gdzie rzeka ponownie skręca na południe rozpoczynając wspaniały odcinek przełomowy. Spiętrzona w dolnym biegu tworzy malownicze Jezioro Koronowskie o długości 30 km, oraz dwa mniejsze jeziora. W końcu przepływa przez Bydgoszcz i już jako rzeka skanalizowana wpada do Wisły powyżej Fordonu.

Niezwykle urozmaicony, kręty bieg rzeki, rozległe lasy, malownicze jeziora, pierwotna przyroda, liczne boczne szlaki, od lat ściągają na Brdę licznych turystów wodnych. Rzeka dostępna jest dla kajaków na długości 233 km począwszy od Jeziora Dużego Pietrzykowskiego (dawniej Jezioro Głębokie)

niedaleko Miastka. Jednak na tym odcinku odwiedzana jest dość rzadko ze względu na trudny dojazd..

Górny, bardzo malowniczy odcinek Brdy jest dość uciążliwy. Przy niskich stanach wody mogą wystąpić pływiczne zmuszające do holowania kajaka. Od Nowej Brdy płynie się już praktycznie bez przeszkód stopniowo poszerzającą się rzeką. Do jeziora Witocznica wpada od północy dostępna dla kajaków rzeka Zbrzyca, tocząca wodę z ponad dwudziestu pięknych, kaszubskich jezior. Z innych, leżących w pobliżu szlaku terenów, na szczególną uwagę zasługuje zespół ośmiu śródlęśnych jezior położonych na wschód od Jeziora Charzykowskiego oraz wypełniona pięcioma niezwykle malowniczymi jeziorami polodowcowa rynna zamknięta jeziorem Płesno.

Poniżej Męcikału, już na terenie Borów Tucholskich, turyści napotkają jedyną przeszkodę. Jest nią zaporę w Myłofie, kierująca część wód rzeki do Wielkiego Kanału Brdy - imponującej budowli hydrotechnicznej z połowy XIX wieku. Kanał ten, poprowadzony równolegle do Brdy, miejscami po akweduktach, ponad kilkoma jej dopływami, może stanowić alternatywny szlak kajakowy dla spływających Brdą. Na początkowym (nieдоступnym dla kajaków) odcinku kanału mieści się zakład hodowli pstrągów. Minąwszy dużą wieś Rytel, płynie Brda wśród sosnowych lasów, stopniowo pogłębiającą się doliną, tworząc w okolicy Tucholi bardzo malowniczy przełom z licznymi bystrzami. Przełom ten, zwany Piekłem, stanowi rezerwat przyrody. Kończy go, najpiękniejsze i największe na całym szlaku Brdy, Jezioro Koronowskie o niezwykle urozmaiconej linii brzegowej, z licznymi, głębokimi zatokami, otoczone niemal ze wszystkich stron lasami.

Końcowy odcinek Brdy jest żeglowny; stanowi fragment drogi wodnej łączącej Wisłę z Notecią przez Kanał Bydgoski. Wycieczkę można zatem przedłużyć; spływając dalej Wisłą lub Notecią, bądź też - poprzez Górny Kanał Notecki, jezioro Gopło i Kanał Ślesieński - Wartą.

Brda jest szlakiem łatwym, dostępnym dla początkujących turystów, nieco uciążliwym jedynie w górnym biegu. Na przebycie całego szlaku potrzeba co najmniej 11 dni, jednak ze względu na możliwości bocznych wypadów warto poświęcić na spływ nawet 3 tygodnie.

Stacje wodne na szlaku Brdy

1. Stacja Wodna PTTK

Janowo

85-472 Bydgoszcz
ul. Biwakowa 8
tel. (052) 277863

2. Stacja wodna PTTK

Sokole Kuznica

85-524 Klonowo
tel. (0531) 41292

3. Stacja Wodna PTTK

Gostycyn Nogawica

89-520 Gostycyn
tel. (0531) 46420

4. Stacja Wodna PTTK

Swornegacie

89-608 Swornegacie
tel. (0531) 81226

5. Camping

Charzykowy

89-606 Charzykowy
ul. Wzgórze
tel. (0531) 76721

6. Pole Namiotowe PTTK

Drzewicz

89-608 Swornegacie
tel. (0531) 81226

0 Świeszyno. Najwyżej położona miejscowość, z której można rozpocząć spływ Brdą. Jezioro Duże Pietrzykowskie, pow. 148 ha, gł. 22 m, jezioro rynnowe o długości 4,5 km. Brda wpływa do Jeziora Dużego Pietrzykowskiego, jako wąski ciek. Nad jeziorem kilka ośrodków wczasowych i pole biwakowe.

4 Wypływ Brdy z Jeziora Dużego Pietrzykowskiego całkowicie zarośnięty roślinnością wodną. Bardzo uciążliwy odcinek, roślinność bagienna, mała ilość wody. Pole biwakowe.

5 Kamienne bystrze pod drewnianym mostkiem. Wąski, 2-4 metrowy odcinek rzeki, bardzo płytko, liczne zwalone przez bobry drzewa.

6 Trzyniec. Most drogowy. Meandrująca rzeka o szerokości ok. 5 m wpływa w las.

7 Dwie kładki oraz wysokie ogrodzenie, którego uchylne bramy przegradzają rzekę. Możliwość kontynuowania spływu bez konieczności wysiadania z kajaka.

9 Leśnictwo Stara Brda. Rzeka przypominająca górski strumień płynie pięknym lasem, szybki prąd i liczne płycizny przy dużym spadku.

11 Stara Brda Pilska. Most tuż nad lustrem wody i zastawka ośrodka hodowli pstrąga. Konieczna przenoska, lewą stroną ok. 100 m.

14 Leśnictwo Pustowo. Most drogowy, liczne powalone drzewa w nurcie rzeki, kładka tuż nad lustrem wody.

21 Żołna. Liczne ślady pobytu bobrów. Starodrzew z obficie występującym ptactwem różnych gatunków.

27 Nowa Brda. Osada leśna, dogodne miejsce do rozpoczynania spływów. Pod mostami drogowym i kolejowym kamienie i bystrza. Tuż za mostem kolejowym pole biwakowe. Rzeka płynie miedzy łąkami. wąskim tunelem trzcin. dalej rozlewisko i płycizny. Uwaga!

34 Most drogowy pomiędzy Przechlewem a Rudnikami.

35 Ujście rzeczki Kuźnia (z prawej strony). Brda w podmokłej dolinie tworzy rozlewisko.

39 Rezerwat "Osiedle Kormoranów" (22,3 ha). Największa w Polsce kolonia kormoranów. Las dębowo-bukowy. Miejsce lęgowe czapli siwej i sokoła wędrownego.

40 Most drogowy na trasie Przechlewo - Pakotulsko. Brda wpływa do jeziora Szczytno (pow. 643 ha, głęb. 22 m), łączącego się z jeziorem Krępsko (pow. 355 ha, głęb. 31 m). Po prawej, w zatoczce, pole biwakowe w Pakotulsku (woda pitna ze źródła).

43 Pole biwakowe w Rzeczenicy. Ośrodek wypoczynkowy, wypożyczalnia kajaków, strzeżone kąpielisko. Obszar chronionego krajobrazu.

47 Jezioro Szczycienko. Uwaga! Trudny do odnalezienia przesmyk pomiędzy jeziorami Szczytno i Szczycienko. Łatwo pomylić trasę spływu.

49 Most drogowy między Zawadą a Szczytnem. Za mostem przesmyk do Jeziora Końskiego (pow. 44 ha, głęb. 22 m). Na końcu Jeziora Końskiego, po lewej stronie, duże pole biwakowe i camping OSiR-u w Przechlewie, wypożyczalnia kajaków, bar. Na najbliższym, 3-4 km odcinku, koryto rzeki mocno zarośnięte wodorostami wymaga od płynących dużego wysiłku fizycznego.

57 Most drogowy między wsiami Płaszczycą i Imielno.

62 Ujście Lipczynki. Tuż za mostem nieczynnej linii kolejowej, wśród łąk ujście Lipczynki. Zaraz potem most drogowy we wsi Sapolno. Przy moście, z prawej strony, możliwość biwakowania na prywatnej łące, po uzgodnieniu z właścicielem. Ok. 200 m dalej, w lesie piękne, o kryształowo czystej wodzie, Jezioro Sosnowe z plażą i pomostem.

65 Most między wsiami Konarzyny i Ciecholewy.

67 Most drogowy na trasie Chojnice - Bytów we wsi Ciecholewy. Wpływamy w przepiękny kompleks leśny Borów Tucholskich i przekraczamy granice Zaborskiego Parku Krajobrazowego.

71 Most drogowy między leśnymi osadami Chociński Młyn i Babilon. Po lewej stronie prywatne pole biwakowe.

73 Jezioro Charzykowskie **FOTO**, (pow. 1384 ha, dł. 9,5 km, głęb. 31 m). Największe i najpiękniejsze jezioro na Równinie Charzykowskiej, posiada niewysokie, zalesione brzegi. Na pd. zach. brzegu dwa grodziska wczesnośredniowieczne.

Charzykowy - wieś. W Charzykowach mieści się szereg ośrodków wczasowo-turystycznych, między innymi ośrodek sportów wodnych, camping i wypożyczalnia sprzętu wodnego PTTK (Charzykowy 89-606 Charzykowy ul. Wzgórze tel. 0531/ 767-21). Dogodne miejsce do rozpoczęcia spływu kajakowego. Jeden z punktów startowych Kajakowego Tramwaju Wodnego.

Funka - Harcerski Ośrodek Wodny wzniesiony w 1936 roku na gruntach przekazanych harcerzom przez prezydenta RP Ignacego Mościckiego.

76 Małe Swornegacie. Wypływ Brdy z Jeziora Charzykowskiego. Kaszubska wieś letniskowa na przesmyku między jeziorami Charzykowskim, Długim i Karsieńskim. Most drogowy na trasie z Małych Swornegaci do Chocińskiego Młyna. Przed mostem po lewej stronie pole namiotowe Lasów Państwowych.

77 Przesmyk na Jeziorze Długim. Prywatne pole biwakowe.

78 Przesmyk między Jeziorem Długim a Karsieńskim. Po lewej stronie, przy piaszczystej plaży, pole biwakowe.

80 Swornegacie, wieś.

83 Jezioro Witoczno (pow. 0,97 ha, głęb. 5 m). Do jeziora uchodzi rzeka Zbrzyca, dł. ok. 45 km, stanowiąca urozmaicony i malowniczy szlak kajakowy, łączący jezioro Somińskie ze szlakiem Brdy. Nad jeziorem Stanica Wodna PTTK, wypożyczalnia sprzętu wodnego i pole biwakowe. Punkt startowy Kajakowego Tramwaju Wodnego.

89 Drzewicz; Osada leśna położona pomiędzy jeziorami Łackim i Dybrzyk. Na półwyspie między jeziorami malowniczo położone pole namiotowe PTTK.

95 Jezioro Kosobudno. Razem z jeziorem Dybrzyk tworzy jeden obszar wodny. Przy końcu jeziora po lewej stronie leśne pole biwakowe, ze źródłem doskonałej wody do picia.

97 Męcikał. Malowniczo położona wieś. Dogodny punkt wypadowy dla wycieczek

w pn. zach. część Borów Tucholskich. Rozpoczyna się spiętrzenie rzeki.

104 Mylof. Osada położona w lasach. Pole biwakowe. Zapora spiętrzająca wody Brdy (turbina o mocy 1,8 MW). Tu bierze początek liczący 21 km Wielki Kanał Brdy, nawadniający łąki w rejonie Legbada. W odległości ok. 15 km od Mylofu, w rejonie kolonii Fajutowo, wody kanału płyną liczącym 75 m długości, malowniczym akweduktem nad krzyżującą się z nim Czerska Strugą. w Mylofie znajduje się największy w kraju zakład hodowli pstrąga tęczowego. Przenoska kajaków 200 m.

110 Rytel. Duża wieś letniskowa nad Brdą i Wielkim Kanałem Brdy. Punkt etapowy spływów kajakowych. Poczta, sklepy, restauracja, PKP i PKS. Ok. 3 km na pn. ścisły rezerwat przyrody "Mętne" (53,28 ha) obejmujący torfowisko wysokie ze skupiskiem roślinności reliktowej.

124 Racińska Struga. Prawy dopływ Brdy. Malowniczy, lecz trudny 19 km, szlak prowadzący kilkoma jeziorami, połączonymi krótkimi odcinkami rzeki.

125 Czerska Struga. Lewy dopływ Brdy: Liczący 20 km szlak, prowadzący z Czerska.

131 Woziwoda. Osada leśna, siedziba nadleśnictwa. Piękny zespół starych dębów. Pole namiotowe, przystanek PKS, most drogowy na trasie Czersk - Tuchola. Początek rezerwatu Doliny Rzeki Brdy. Ok 2 km na pn. zach. rezeuwaty przyrody "Jeziora Kozie" (2,30 ha) i "Jezioro Zręczno" (15,74 ha).

136 Bielska Struga. Lewy dopływ Brdy. Malowniczy szlak kajakowy liczący 22 km, zaczynający się koło miejscowości Krąg na Jeziorze Długim i prowadzący przez Jezioro Okrągłe, rzekę Zwierzynkę do Jeziora Białego, a dalej Bielska Strugą do Brdy.

140 Gołębek. Leśniczówka, przystanek PKS, dwa pola namiotowe usytuowane na lewym brzegu rzeki, tuż za jej pięknymi meandrami.

144 Płaskosz. Most drogowy na trasie Tuchola - Czersk. Szybki nurt rzeki, urocze łąki wzdłuż brzegów. Tuż przed Rudzkim Mostem w korycie rzeki "Kamień Jagiełły", gład stanowiący pomnik przyrody.

152 Rudzki Most. Niegdyś wieś, obecnie część [Tucholi](#). Obozowisko, domki campingowe należące do OSiR Tuchola, restauracja, most drogowy na trasie Świecie - Tuchola. Punkt etapowy spływów kajakowych.

155 Świt. Leśnictwo, most i pole biwakowe na lewym brzegu rzeki. Obok leśnictwa zespół dziesięciu starych, 700 letnich dębów, pomników przyrody. Ujście rzeki Rudy.

158 Rezerwat "Piekło". Uroczysko, przełom Brdy. Najatrakcyjniejszy odcinek rzeki. Znaczny (2%), spadek wody. Rzeka ściśnięta między wysokimi brzegami, wartki nurt, liczne bystrza z głazami. Nad korytem rzeki pochyłają się korony wysokich, starych drzew porastających brzegi. Odcinek ten, zaliczany do rzek o charakterze górskim, może przedstawiać różny stopień trudności, od łatwego do bardzo trudnego, w zależności od poziomu wody.

161 Piła Młyn. Most na drodze biegnącej do oddalonego o 5 km Gostycyna. Prąd rzeki słabnie, rozpoczyna się rozlewisko Jeziora Koronowskiego. Sztuczne spiętrzenie Brdy przez zaporę w Pieczyskach. Długość Jeziora Koronowskiego wynosi 36 km, a długość linii brzegowej 102 km, maksymalna głębokość 20 m.

166 Gostycyn - Nogawica. Ujście rzeki Kamionki. Stanica wodna i pole namiotowe PTTK. Wypożyczalnia kajaków i łodzi żaglowych. Etap końcowy Kajakowego Tramwaju Wodnego, możliwość pozostawienia kajaków.

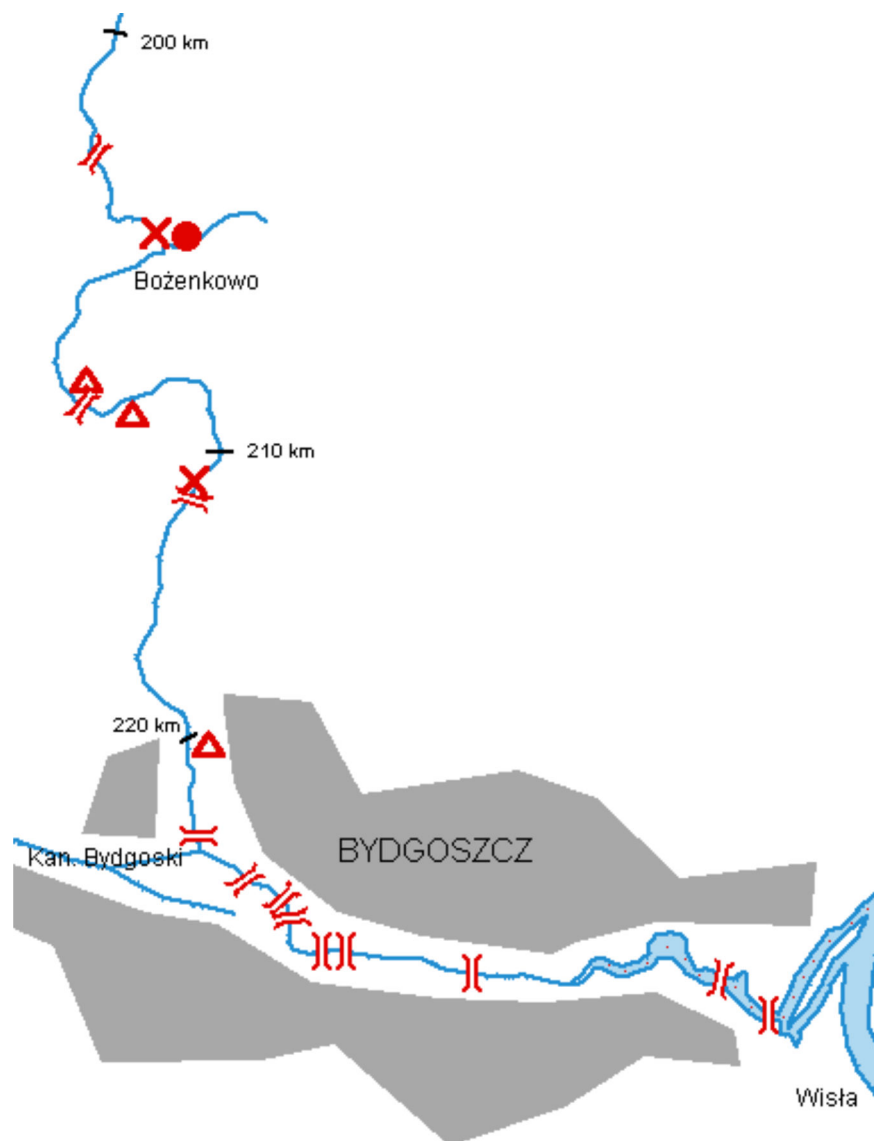
174 Ujście rzeki Krówki. Krówka nadaje się do wypadów kajakowych i połączona jest z ciągiem Jezior Byszewskich. Na lewym brzegu stacja wodna PTTK "Sokole-Kóźnica". Wypożyczalnia kajaków, sklep, mała gastronomia. Etap końcowy Kajakowego Tramwaju Wodnego, możliwość pozostawienia kajaków.

176 Sokole-Kuźnica. Wieś na prawym brzegu Brdy. Pole namiotowe na skarpie po prawej stronie, 500 m dalej, prom przez jezioro. W okolicy liczne ośrodki wypoczynkowe.

184 Romanowo. Część Koronowa, na prawym brzegu rzeki. Ośrodek wypoczynkowy, pole namiotowe, sklep, gastronomia, przystanek PKS. Na lewym brzegu Pieczyska, także część Koronowa. Zapora ziemna spiętrzająca wody Brdy. Liczne ośrodki wypoczynkowe, plaża z kąpieliskiem, poczta, sklepy, gastronomia, przystanek PKS. Z Jeziora Koronowskiego przepływamy na Jezioro Lipkusz a następnie na Kanał Lateralny.

189 Tuszyń. Część Koronowa nad Kanałem Lateralnym. Na lewym brzegu obozowisko harcerskie. Most na drodze Koronowo - Świecie. Płyniemy do jeziora Białego. [Koronowo](#) - miasto liczące ponad 10 tys. mieszkańców, usytuowane w rozległym zakolu Brdy. Stopień wodny w Koronowie posiada oddzielnie usytuowaną zaporę i hydroelektrownię. Zapora ziemna znajduje się w Pieczyskach, zaś hydroelektrownia (o mocy 25 MW) w Samociążku. Hydroelektrownię ze zbiornikiem wodnym łączy otwarty kanał lateralny o długości 11 km poprowadzony naturalną, polodowcową rynną jeziorną na wsch. od Koronowa. Zapora

198 Miejsce gdzie kiedyś przeciągano tratwy do Brdy. Możliwość przewiezienia kajaka (ok. 500 m) do koryta Brdy. Wózek i ciągnik w sąsiadującym z torowiskiem gospodarstwie.

203 Bożenkowo. Rozlewisko rzeki. Przenoska kajaków z lewej strony ok. 80 m. W pobliskim Troszcznie, hydroelektrownia, sklepy, restauracja.

209 Bydgoszcz - Janowo. Stanica wodna PTTK, camping i pole namiotowe. Wypożyczalnia kajaków, sklep, mała gastronomia. Końcowy etap Kajakowego Tramwaju Wodnego.

211 Bydgoszcz - Smukała. Rozlewisko rzeki, kolejna hydroelektrownia. Przenoska kajaków z lewej strony. Za hydroelektrownią ciekawy odcinek rzeki o szybkim prądzie. Zalecane spływanie po godzinie 12⁰⁰, gdyż pracująca od tej godziny elektrownia wodna w Smukale powoduje przyspieszenie nurtu.

221 [Bydgoszcz](#), rogatki miasta. Spływ kończymy tuż przed dużym mostem kolejowym; 500 m za miejscem gdzie do Brdy wpada kanał Bydgoski. Łądujemy terenie przystani Ogniska TKKF "Orzeł" lub na przeciwko przystani [Bydgoskiego Klubu Kajakowego PTTK "Szlak Brdy"](#).